

Estudios de fonética y fonología catalanas, por ARMANDO DE LACERDA y A. BADIA MARGARIT. Madrid, Instituto Antonio de Nebrija (CSIC), 1948. 164 pàgines + 7 gràfics.

Es tan migrada la bibliografia de Fonètica catalana, que havem de saludar amb molt de goig la publicació de tot estudi sobre la pronúncia de la nostra llengua.

El mot Fonologia en el títol d'aquest llibre fa que quasi tothom cregui que ha de trobar-hi un treball sobre els fonemes catalans. Segons és sabut, hom anomena Fonologia, generalment, l'estudi dels fonemes, és a dir, de les articulacions amb individualitat i valor significativa pròpia en la ment del parlant, i, en canvi, la Fonètica estudia tots els sons, la gamma dels quals és molt més nombrosa, encara que el subjecte parlant comú no sigui conscient de la diferència de molts de llurs matisos.

El distingit fonetista portuguès Sr. Armando de Lacerda, director del Laboratori de Fonètica experimental de la Universitat de Coïmbra, empra, però, una altra terminologia. Distingeix l'estructura sonora d'una llengua, de què tracta la Fonètica, de l'estructura fònica, la qual estudia la Fonologia. El comportament del fonema o fonemes d'un mot depèn del seu significat expressiu, car aquest actua com a factor modificatiu de l'estructura fònica. Cada idioma té el seu sistema d'expressió, i de la seva anàlisi des del nou punt de vista propulsat pel Sr. Lacerda, aquest espera obtenir grans fruits, i augura un ràpid progrés en l'estudi científic i àdhuc en l'ensenyament de les llengües vives.

Inicià el Sr. Lacerda aquesta mena de treballs amb *Die Flexion des Sprechtones im Portugiesischen* (Gant 1938); després ha publicat un article molt llarg en col·laboració amb la Sra. Maria Josefa Canellada, titulat *Comportamientos tonales vocálicos en español y portugués* (*RFE*, XXVI (1942), 171-220, 469-485; XXVII (1943), 256-390; XXVIII (1944), 190-256; publicat també com a volum a part);¹ així mateix ha estudiat aquest aspecte del francès amb el Sr. Pierre Amado, treball que encara roman inèdit, i va aprofitar una avinentesa de col·laboració amb el Prof. Antoni M. Badia per tractar des del mateix punt d'albir el català. Sembla que el Sr. Lacerda, amb els estudis de la flexió tonal de les llengües damunt dites i potser d'alguna altra, bastirà una *tonètica* comparada dels idiomes romànics occidentals.

La investigació fonològica del català que comentem ha estat feta damunt la pronúncia del propi Sr. Badia, i malgrat la consideració que s'hi fa del locutor, com a expositor absolutament normal de les característiques del català (pàg. 11), em consta per experiència pròpia, que els qui tenim preocupacions filològiques o gramaticals, mai no reeixim a desprendre'ns-en del tot, i som subjectes difícilment satisfactoris per a enquestes lingüístiques; tal inconvenient s'accentua en el present treball, per tal com només s'hi tracta de la pronúncia del Sr. Badia, sense contrastar-la amb la d'altres locutors catalans. Defensant-se d'aquesta fàcil objecció, responen els autors que el Sr. Badia s'ha esforçat a pronunciar sense cap personalisme anormal, i que tanmateix «aunque se trata de un caso necesariamente individual, las emisiones del locutor utilizado no dejan de pertenecer al catalán» (pàg. 159).

1. Vegeu-ne la recensió del Sr. A.-M. BADIA, *ER*, I (1947-48), 203-204.

Han estat estudiats els mots isolats en comptes de frases senceres o almenys aplecs de mots, però són ben raonats els motius de tal limitació perquè calia simplificar la feina. Mereix ésser comentada, però, l'excessiva diversitat de les paraules que han estat triades (pàg. 12): al costat de mots populars de faïçó ben catalana, com *ajuar*, *aconsellar*, *entortolligar*, *abufetejava*, n'hi ha d'altres de massa erudits com *fotografia*, *àtica*, *diplomàtica*, *malefica*, etc., que no resulten gens característics del català, puix que s'assèmblen excessivament a les formes també cultes d'altres idiomes; sens dubte, tot i cercant llur afinitat en l'estructura fònica amb les paraules de les altres llengües romàniques estudiades abans, hauria estat possible de trobar-ne de catalanes amb una certa homogeneïtat i més ajustades en llur estructura sonora a les lleis generals de la nostra fonètica, en comptes de recórrer a cultismes gairebé inusitats. S'hi estudia separadament la pronúncia de cada mot, en les modalitats afirmativa i interrogativa.

Són presentades primerament les apreciacions subjectives, fetes a l'oïda del propi Sr. Badia, pel Sr. Lacerda i per un altre transcriptor portuguès que desconeix el català, però és fonetista especialitzat i posseeix una afinada perceptibilitat auditiva. En aquesta part destaquen, per llur claredat, els gràfics de les relacions de durades i nivells sillàbics dels §§ 21 i ss., i també l'apèndix del § 43, amb el resum de tots els resultats obtinguts en aquestes apreciacions subjectives, d'una monotonia minuciosa, però molt precisos.

S'exposen en la segona part les dades objectives, realitzades amb el cromògraf que inventà el propi Sr. Lacerda el 1931, tractant-hi els comportaments de qualitat i de to, i fent referència als nivells de les línies tonals i a la durada de llurs parts. Hi ha també una classificació de les bandes tonals o sèrie de tons compresos entre la freqüència més baixa i la més alta, amb gràfics (§§ 167 i ss.). S'hi tracta, així mateix, de les freqüències del període sonor inicial dels mots. Ultra les il·lustracions esmentades, hi ha làmines amb totes les línies tonals obtingudes en el cromògraf, i encara amb alguns dels registres cromogràfics realitzats.

Tot el llibre és d'una prolixitat feixuga àdhuc per al lector especialista, aridesa que sovint és difícil d'evitar en treballs d'aquesta mena. Hom reconeix que, com que es tracta d'un mètode d'investigació nou, ha calgut refermar amb còpia de dades el procediment. Sembla, tanmateix, que l'omissió d'alguns detalls, especialment dels apèndixs, hauria donat al llibre una major agilitat, sense minvar excessivament la seva solidesa. Enfarfega, així mateix, la llarga i rònega relació de resultats en què consisteixen les Conclusions (pàgines 131-153), on hom cerca debades una síntesi, o almenys alguna consideració global, per tal d'evadir-se de llur eixutesa.

En general, les imperfeccions del llibre que hem comentat no havien fugit a la perspicàcia dels seus autors, els quals, amb una decisió molt plausible, no han vacillat a acceptar les limitacions que les circumstàncies imposaven, per tal de no retardar el començament dels estudis de la pronúncia catalana, amb aquest nou mètode fonològic d'investigació.